

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний Університет
Кафедра податків і фіскальної політики

Курсова робота

з митної справи

на тему:

«Митний контроль як фактор забезпечення економічної безпеки України»

Студента 5 курсу групи ФУМСм-11

Пристаї Михайло

Керівник: викл. Титор В.Й.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ПЛАН

Вступ

1. Організаційно-правові засади митного контролю в контексті забезпечення економічної безпеки
2. Практика здійснення митного контролю крізь призму забезпечення економічної безпеки України
3. Напрямки підвищення ефективності митного контролю у контексті забезпечення економічної безпеки України

Висновки

Список використаних джерел

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Організаційно-правові засади митного контролю в контексті забезпечення економічної безпеки	6
2. Практика здійснення митного контролю крізь призму забезпечення економічної безпеки України	17
3. Напрямки підвищення ефективності митного контролю у контексті забезпечення економічної безпеки України.....	21
Висновки.....	27
Список використаних джерел.....	29

Вступ

На сучасному етапі розвитку багатопольярного світу жодна країна не здатна розвиватися ізольовано. Посилення інтеграційних процесів на макро- та мікрорівні пояснюється зростаючою взаємозалежністю економік окремих країн і має прояв в укладанні дво- та багатосторонніх угод щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Однак пріоритетним принципом формування та розвитку зовнішньої політики України є суверенітет та дотримання національних інтересів [1,с.13].

Актуальність теми. Зміни, які відбуваються в сучасному економічному просторі України не можуть проходити без вирішення проблеми захисту її економічних інтересів, яка завжди посідала важливе місце в питанні забезпеченні національної безпеки держави. Значний розвиток зовнішньоекономічних зв'язків значно посилили роль інститутів, які тим чи іншим чином впливають на процеси пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю. Одним із таких інститутів виступають митні органи України.

У своїй роботі митні органи використовують ряд інструментів, які покликані забезпечувати дотримання норм чинного законодавства та відіграють важливу роль у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та формуванні бюджету держави. Одним із головних інструментів забезпечення економічної безпеки України, через призму діяльності її митних органів, є митний контроль.

За останні декілька років, у зв'язку з збільшенням товаро- та пасажиро потоку, роль митного контролю значно зросла. Його важливе місце в забезпеченні економічних та національних інтересів країни, активізувало питання щодо реформації та вдосконалення митної політики держави як загалом, так і в питанні проведенні та організації митного контролю. У зв'язку з цим, дослідження питання про місце та роль митного контролю у забезпеченні економічної безпеки держави набувають надзвичайної актуальності.

Мета дослідження. Метою курсової роботи є дослідження організаційно-правових аспектів митного контролю та розробка практичних

рекомендацій щодо його вдосконалення у контексті забезпечення економічної безпеки України.

Обрана мета обумовила наступні завдання дослідження:

- уточнити поняття митного контролю, економічної та митної безпеки, їх місце в структурі як внутрішнього так і зовнішнього середовища держави;
- з'ясувати особливості організації та проведення митного контролю;
- моніторинг та аналіз системи забезпечення економічної безпеки при переміщенні товарів через митний кордон;
- з'ясувати роль взаємодії митних органів із іншими державними органами та службами;
- розробити пропозиції та рекомендацій щодо удосконалення форм митного контролю.

Об'єктом дослідження виступає економічна безпека.

Предметом дослідження є відносини, які виникають між суб'єктами ЗЕД та митними органами в процесі реалізації митного контролю у контексті забезпечення економічної безпеки України.

1. Організаційно-правові засади митного контролю в контексті забезпечення економічної безпеки держави

Економічна безпека, як складова частина національної безпеки держави, характеризує собою певний стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечується захист національних та економічних інтересів. Належний рівень економічної безпеки досягається здійсненням єдиної державної політики, в тому числі економічної, підкріпленої системою скоординованих заходів, адекватних внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Митні органи відіграють важливу роль у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та формуванні бюджету держави. Митний контроль, будучи головним інструментом дотримання норм чинного законодавства з питань митної справи, є важливим елементом забезпечення національної безпеки України. Митна служба від самого початку свого створення покликана захищати країну від зовнішніх і внутрішніх загроз економіці. І тепер органи ДФС України забезпечують економічну безпеку країни у багатьох напрямках - у перебігу виконання, передусім, фіскальної та регулятивної функцій. Значення останньої важко переоцінити, оскільки ефективність її виконання позначається на стані економіки країни в цілому: завдяки контролю за дотриманням митно-тарифних і нетарифних правил можна впливати на зовнішню торгівлю, захищати національного товаровиробника, і, зрештою, справляти вплив на галузеву структуру економіки [2].

Згідно Митного кодексу України в якому визначаються основні терміни і поняття, митний контроль - це сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм чинного законодавства з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Метою здійснення митного контролю є забезпечення дотримання державними органами, громадянами та підприємствами порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів. Якби державні органи, підприємства та громадяни були достатньо свідомими у правовому

відношенні і чесними в цьому питанні, то контроль був би формальним, а то й зовсім не потрібним.

Митному контролю підлягають усі товари та транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон. Він передбачає проведення митними органами мінімуму процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи [3].

Об'єктами митного контролю є державні інтереси, забезпечення дотримання яких фізичними особами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) відбувається через положення, які регулюють переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, а також здійснення діяльності, контроль за якою покладений на митні органи.

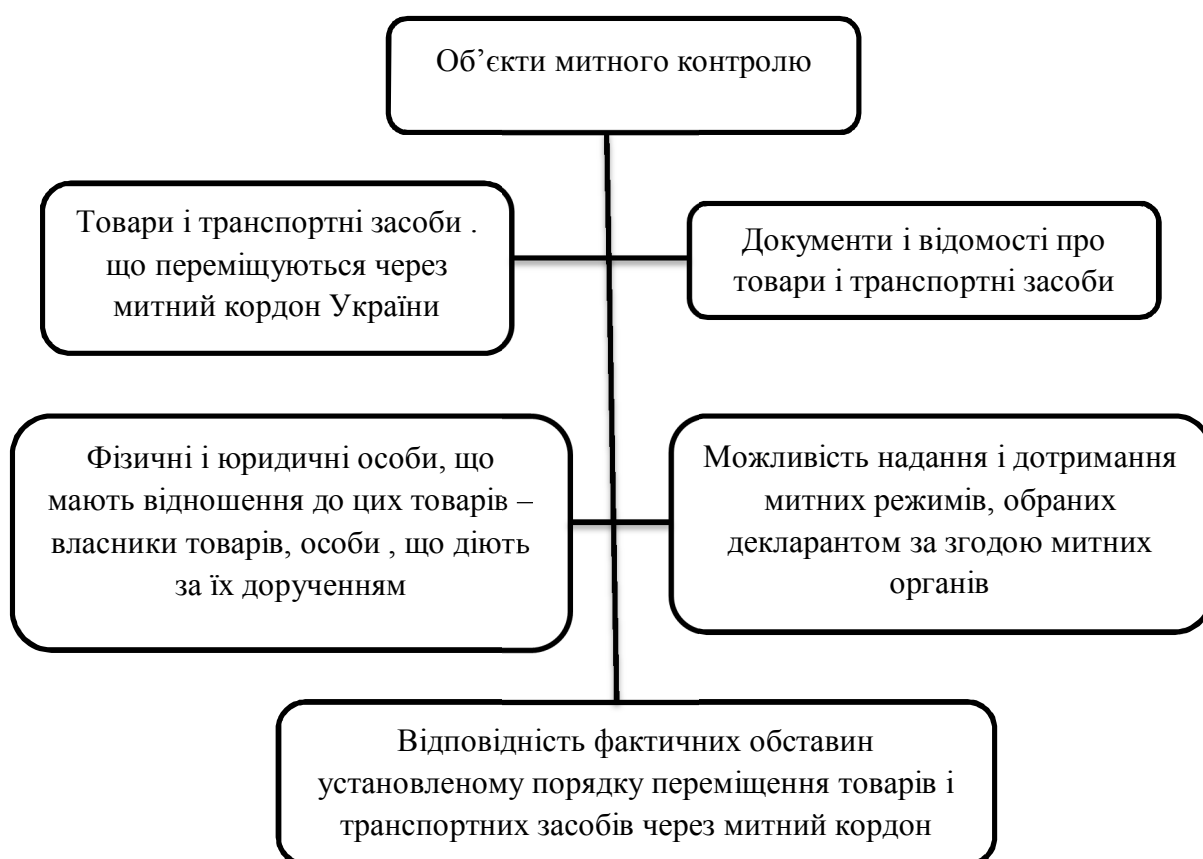

Рис.1 Об'єкти митного контролю

Суб'єктами митного контролю виступають митні органи, посадові особи, що виконують функції представників влади у взаємовідносинах з учасниками зовнішньоекономічної діяльності, пов'язані з переміщенням через митний кордон товарів і послуг, а також транспортних засобів, з іншими особами, що перетинають митний кордон і переміщують особисті речі. Ці суб'єкти наділені сукупністю прав і обов'язків на виконання конкретних дій, пов'язаних з підготовкою інформаційної основи для перевірки додержання учасниками ЗЕД та іншими особами вимог митного законодавства, підготовки, прийняття і реалізації рішень за фактами, встановленими у процесі такої перевірки.

Діяльність суб'єктів митного контролю включає сукупність заходів щодо спостереження за об'єктами контролю, перевірки фактичного дотримання митних норм і правил та реагування на встановлені порушення [4].

До числа таких заходів можна віднести:

- визначення місця і часу митного контролю та оформлення товарів та транспортних засобів;
- здійснення митного забезпечення (накладення пломб, печаток тощо);
- розробка технологічних схем митного контролю і оформлення;
- прийняття рішень з різних питань, що виникають в процесі підготовки товарів до переміщення їх через кордон, пред'явлення їх митним органам;
- реалізація цих рішень;
- заходи щодо фактичного огляду, переогляду транспортних засобів, товарів, речей та ін.

Митний контроль містить у собі сукупність заходів спостереження за об'єктами контролю, перевірки фактичного дотримання митних норм і правил, реагування на встановленні правомірні і неправомірні дії і бездіяльність контрольованих осіб, що мають відношення до переміщення товарів через митний кордон України.

Ефективний митний контроль та забезпечення національної безпеки держави створюються завдяки реалізації таких функцій митного контролю:

- створення умов, які сприяють прискоренню зовнішньоекономічного обороту;
- забезпечення дотримання митного законодавства;
- дозвільний порядок переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів;
- ведення боротьби з контрабандою, порушенням митних правил і податкового законодавства, а також припинення незаконного обороту через митний кордон наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, предметів художнього, історичного та археологічного надбання народів;
- своєчасне і повне стягування мит, податків та інших митних платежів;
- ведення митної статистики зовнішньої торгівлі і спеціальної митної статистики країни;
- запобігання проникненню на територію і ринок України низькоякісних товарів, екологічно небезпечних речовин, вірусів чи культур;
- здійснення в межах компетенції митних органів валютного контролю;
- ведення Товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності;
- співробітництво з митними адміністраціями інших держав;
- забезпечення економічної безпеки України.

Митні органи, за допомогою митного контролю, здійснюючи фіскальну функцію і беручи участь у зовнішньоторговельному обороті, регулярно наповнюють державний бюджет і тим самим сприяють вирішенню економічних проблем [5].

Зовнішньоекономічна діяльність, як і зовнішня торгівля, тісно пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон країни. При здійсненні цього процесу товари і транспортні засоби підлягають митному контролю, так як

держава зацікавлена щоб зовнішньоекономічна діяльність здійснювалась відповідно до встановленого порядку.

Важливим підґрунтям митного контролю є мета та організаційні заходи реалізації форм контролю.

Рис. 2 Мета митного контролю

Здійснення митного контролю відбувається особовим складом митних органів. Робота з виконання митного контролю, як і будь-якої діяльності, потребує належної організації. Операції, які здійснюються в ході митного контролю, повинні бути належним чином організовані та відображені в документах, нормативних актах, технологічних схемах, порядках, що визначають правову основу та послідовність дій співробітників митниць. У митницях функція з організації митного контролю покладається на одного із заступників начальника митниці або на один чи декілька спеціально створені підрозділи [6].

Організація митного контролю – це комплекс заходів, управлінська й виконавчо-розпорядча діяльність організаційно-правового характеру, спрямована на створення умов, необхідних і достатніх для виконання митними органами контрольної функції в межах та обсягах, передбаченими законодавством України про митну справу, а також міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку[7]. Цей комплекс містить створення митної інфраструктури, що дозволяє забезпечити митний контроль і митне оформлення як у передбачених місцях їх здійснення, так і в інших місцях, де можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, або здійснювати діяльність, контроль за якою покладено на митні органи.

До основних завдань та напрямків організації митного контролю відноситься:

- аналіз діючих та впровадження передових форм і методів митного контролю та заходів підвищення їх ефективності;
- підготовка проектів законодавчо-нормативних актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури;
- запровадження технологій митного контролю та митного оформлення;
- розробка і запровадження нових систем захисту результатів митного оформлення;
- організація взаємодії митних органів (підрозділів) зі службами прикордонного, санітарного, фітосанітарного, радіологічного, ветеринарного, екологічного контролю, іншими контрольними службами та правоохоронними органами при здійсненні митного контролю;
- удосконалення видів особистих митних забезпечень, форм їх застосування [8].

Організація митного контролю є доволі складним та багатостороннім процесом, особливості якого залежать від багатьох факторів. Місця і час перетину митного кордону. Митним законодавством і відомчими нормативними актами визначаються місце і час перетину товарами і

транспортними засобами митного кордону, здійснення митного контролю і митного оформлення, а також час перебування товарів під митним контролем. Місця і час митного контролю і митного оформлення. Саме в місцях перетину митного кордону (пунктах пропуску) ввезені товари і транспортні засоби приймаються під митний контроль, а при їх вивезенні за межі митної території здійснюється контроль за фактичним перетином митного кордону. Переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон провадиться відповідно до їх митних режимів, правом вибору і застосування яких наділені декларанти. Процедура декларування поданих митному органу товарів і транспортних засобів є основною частиною митного оформлення.

Місця доставки й пред'явлення товарів і транспортних засобів. Місцями пред'явлення товарів і транспортних засобів митному органу з метою їх декларування і збереження до випуску або надання особі в розпорядження відповідно до обраного митного режиму є склади тимчасового зберігання, засновані митними органами або вітчизняними юридичними особами. Місцем прибуття на митну територію і доставки товарів та транспортних засобів, відповідно до митного законодавства, може бути тільки склад тимчасового зберігання. Ця вимога поширюється і на випадки митного оформлення в пунктах пропуску.

Митний контроль товарів, транспортних засобів перевізників у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово відповідно до типових технологічних схем пропуску через державний кордон України автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. При цьому під пунктом пропуску розуміється спеціально виділена територія на залізничних і автомобільних станціях, у морських і річкових портах, аеропортах (на аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюється прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів і товарів[9].

В процесі здійснення ефективного митного контролю важливим є правильна організація проведення митного контролю товарів і транспортних засобів. Такий процес зазвичай описаний і затверджений на законодавчому рівні та представлений у вигляді технологічних схем митного контролю. Технологічною схемою митного контролю є обов'язкова для виконання послідовність дій співробітників підрозділів митного органу під час здійснення операцій митного контролю.

В межах своєї компетенції, митним органам України під час здійснення митного контролю, передбачається виконання сукупності заходів для забезпечення додержання норм чинного законодавства з питань митної справи. Це зумовило появу форм митного контролю, які є різними як за характером, так і за механізмами реалізації. При проведенні митного контролю митні органи використовують, як правило, ті його форми, що є достатніми для забезпечення дотримання чинного законодавства. Основні форми митного контролю визначені статтею 336 Митного кодексу країни [10].

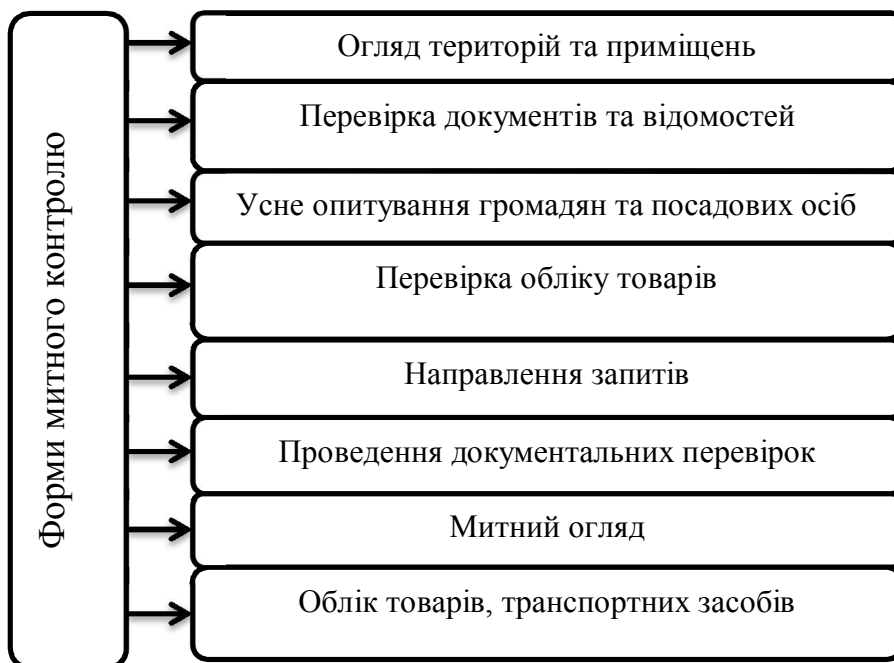

Рис.3 Форми митного контролю

Основною і найбільш розповсюдженою формою митного контролю є перевірка документів та відомостей, необхідних для такого контролю, — документальний контроль. У ході здійснення такого контролю перевіряються документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю. Дана форма митного контролю передбачає співставлення і порівняння даних митних декларацій із даними наведених в документах, що подані до митного оформлення.

При цьому встановлюється наявність документів, необхідних для митного контролю товарів згідно з заявленим режимом та найменуваннями товарів, перевіряється правильність заповнення товарно-транспортних документів, відповідність зазначених у них відомостей. Ця форма митного контролю може передувати іншим формам митного контролю: огляду, обліку тощо. Проте в окремих випадках митний контроль може обмежитися тільки перевіркою документів. Окремою формою митного контролю є облік товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. Перевірка обліку товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем - це проведення дій щодо встановлення відповідності документації про зазначені товари вимогам, встановленим митним законодавством. Ця форма митного контролю застосовується в зв'язку з тим, що на митні органи покладено обов'язок вести статистичний облік товарів і транспортних засобів, що переміщаються через митний кордон. Процедура обліку товарів і транспортних засобів використовується для: фіксації факту переміщення через митний кордон; формування, узагальнення та обробка зібраної інформації; використання інформації для здійснення митної справи та забезпечення інформаційних потреб сторонніх користувачів у межах їх повноважень. Митні органи при здійсненні митного контролю мають право усного опитування усіх фізичних осіб, в тому числі посадових осіб підприємств, декларантів і перевізників, що переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України, або безпосередньо перетинають його у пунктах пропуску на митному кордоні України [11].

Митний контроль реалізується шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок. Проведення митними органами невиїзних документальних перевірок проводиться після пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Важливою вимогою щодо проведення документальних перевірок є наказ на їх проведення підписаний начальником органу доходів і зборів, у зоні діяльності якого знаходиться відповідний суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності. Документальною плановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка передбачена в плані-графіку митного органу та проводиться за місцезнаходженням підприємства, що перевіряється. Проведення документальних планових виїзних перевірок здійснюється митними органами на підставі квартальних планів, які формуються ними самостійно, виходячи з результатів аналізу зовнішньоекономічних операцій підприємств із застосуванням системи управління ризиками. Крім документальних виїзних перевірок можуть здійснювати зустрічні звірки. Такі звірки проводяться з метою з'ясування питань перевірки. Поряд з документальним контролем митні органи України здійснюють контроль фактичний. Формами такого фактичного контролю є митний огляд та переогляд товарів (у тому числі ручної поклажі та багажу) і транспортних засобів, а також особистий огляд громадян [12].

Митний огляд - це адміністративна дія, яка полягає у фактичній перевірці товарів і транспортних засобів з метою встановлення законності їх переміщення через кордон, відповідності товарів, що перевіряються, даним, узагальненим у вантажній митній декларації, а також даним, зазначеним у дозвільних документах державних органів; запобігання ввезенню або вивезенню заборонених товарів; виявлення прихованого провезення товарів; виявлення товарів, що переміщуються без документів; визначення характеристик товару залежно від інших цілей огляду.

За результатами митного огляду (переогляду) складається акт огляду (переогляду) у двох примірниках. Незастосування будь-яких форм митного

контролю, так само як і звільнення від них, не звільняє громадян і підприємства від обов'язків по додержанню законодавства України з питань митної справи. Вибір форм митного контролю може залежати від характеру і вартості товарів що завозяться на митну територію, виду митного режиму, під яким вони поміщені. Якщо, товари що завозяться не обкладаються митом і податками, то проводиться тільки ідентифікаційний догляд таких товарів.

2. Практика здійснення митного контролю крізь призму забезпечення економічної безпеки України

Митні платежі є основою митного оподаткування, під якими розуміють ті види податків та зборів, які нараховуються в установленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем митних служб. Дане визначення дозволяє не тільки чітко обґрунтувати об'єкти оподаткування, але й суб'єкти системи митного оподаткування, до яких належать крім держави та митних органів безпосередні платники податків та зборів, тобто юридичні та фізичні особи, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. При цьому слід акцентувати увагу на характерній особливості митних платежів, а саме: односторонньому руху вартості від юридичних та фізичних осіб до держави. Критерієм визначення митних платежів є не тільки об'єкт оподаткування, але й суб'єкт, тобто ті органи системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які виконують контролюючі функції з нарахування чи сплати даного виду платежів. Митне оформлення та пропуск товарів через митний кордон може здійснюватись лише після сплати належних платежів або за умов надання контролюючим органом у встановленому порядку відстрочення їх сплати [13].

Серед великого спектра функціональних завдань, які виконують митні платежі головними є:

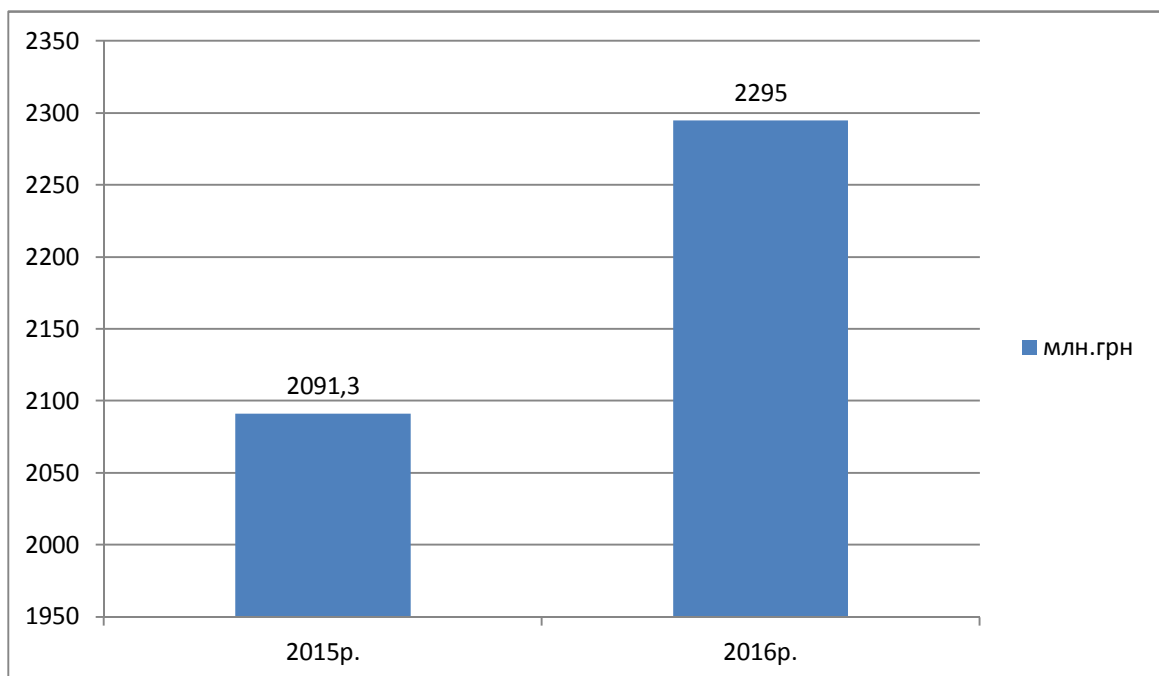
- фіскальні, тобто митні платежі є джерелом поповнення бюджету країни;
- стимулюючі, які спрямовані на розвиток національного виробництва;
- регулятивні, які формують обсяг та структуру експорту, імпорту, споживання;
- статистичні, які формують інформацію про обсяги та структуру товаропотоків через митний кордон України, напрямки руху таких потоків, співвідношення експорту та імпорту.

В ході реалізації пріоритетів митної політики спрямованих на європейську інтеграцію отримано такі результати. У 2015 р. експорт товарів склав 38 134,8 млн дол., імпорт - 37 502,3 млн дол. Про це повідомляє Державна

служба статистики. Порівняно з 2014 р. експорт скоротився на 29,3% (на 15 766,9 млн дол.), імпорт - на 31,1% (на 16 926,4 млн дол.). Позитивне сальдо склало 632,5 млн дол. (у 2014 р. – від'ємне, 527 млн дол.).

З початку 2016 року Хмельницькою митницею ДФС фактично перераховано до державного бюджету України 2295,0 млн.грн., що становить 99,6% до цільового показника (2304,0 млн.грн.) та 113,6% до індикативного показника.

У порівнянні з аналогічним періодом 2015 року – більше на 203,7 млн.грн. (2091,3 млн.грн.).

Рис.4 Доходи Хмельницької митниці які були перераховані до Державного бюджету

За результатами роботи митниці у напрямку контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, базу оподаткування імпортованих товарів збільшено на 128,65 млн.грн. (з 524,04 млн.грн. до 652,69 млн.грн.).

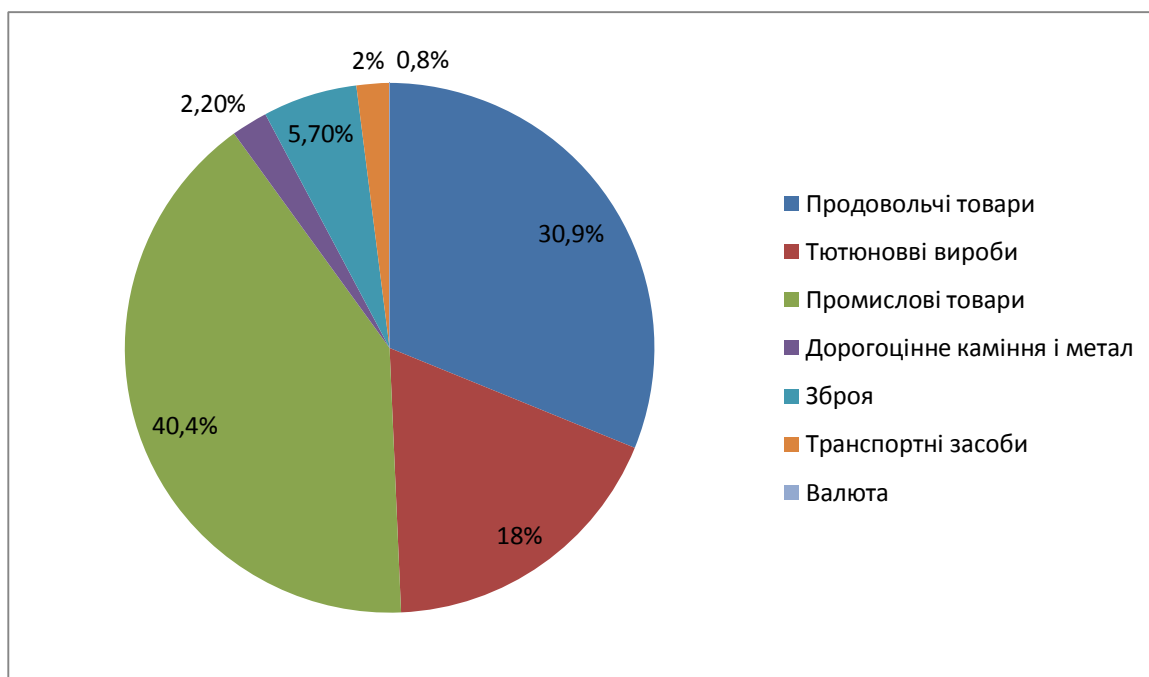
Сума податкового надходження від коригування митної вартості склала 32461,7 тис. грн., що на 24% менше аналогічного періоду 2015 року. Основною причиною зменшення даного показника є асортимент та обсяги ввезення товарів.

Протягом 2016 року Хмельницькою митницею проведено 1800 митних оглядів з 26218 оформлених імпорتنих та експортних МД, з них 752 огляда проведено відносно імпорتنих товарів та 1048 відносно експортних. За результатами митних оглядів складено 7 протоколів про ПМП, прийнято 4 класифікаційних рішення, здійснено 1 коригування митної вартості, виявлено 42 невідповідності. У аналогічний період 2015 року було проведено 1059 оглядів, за результатами яких було винесено 3 рішення про коригування митної вартості товару та 2 рішення про визначення коду товару, складено 11 протоколів про ПМП, виявлено 19 невідповідностей. За 2016 рік забезпечено подання в електронному вигляді 96,7% митних декларацій (всього 38277 МД, електронних – 37090, паперових – 1187). У 2015 році в електронному вигляді було подано 97,1% митних декларацій.

У 2015 рік підрозділи Львівської митниці виявили й припинили 2599 порушення митних правил, вартість предметів правопорушень становить 73 163 861 гривень.

Характерними видами порушень митного законодавства на виїзді з України були: – переміщення товарів через митний кордон з приховуванням від митного контролю та недоставлення товарів, транспортних засобів до митного органу; на в'їзд в Україну – порушення порядку проходження митного контролю в зонах спрощеного митного контролю, недекларування товарів та недоставлення товарів, транспортних засобів до митного органу.

У звітному періоді структура предметів правопорушень, вилучених у справах про порушення митних правил, така: продовольчі товари – 30,9 %; тютюнові вироби – 18 %; промислові товари – 40,4 %; дорогоцінне каміння й метали – 2,2 %; зброя – 5,7 %; транспортні засоби – 2 %; валюта – 0,8 %.

Рис.5 Структура предметів правопорушень, вилучених у справах про ПМП Львівською митницею [14].

Характерним товаром для незаконного вивезення з України до країн Європи залишаються тютюнові вироби. Впродовж поточного року було виявлено 238 спроб незаконного переміщення через митний кордон України, вилучено 148 153 пачки сигарет. Традиційними місцями приховування сигарет залишаються конструктивні порожнини транспортних засобів, пустотілі порожнини коліс автомобіля, спеціально виготовлені тайники.

Впродовж 2015 року припинено незаконне ввезення на митну територію України продуктів харчування, сільгосппродукції та товарів промислової групи на суму понад 65,4 млн. гривень.

Здебільшого порушниками митних правил виступали фізичні особи. Стосовно посадових осіб у 2015 року зафіксовано 80 митних правопорушень на загальну суму 26 037 305 гривень.

3. Напрямки підвищення ефективності митного контролю у контексті забезпечення економічної безпеки України

На сьогоднішній день законодавство України з питань митної справи безперервно перебуває в процесі вдосконалення з метою його пристосування до європейського та світового законодавств з урахуванням митної політики держави[15].

Митний контроль, як одна із складових управлінської діяльності держави, та один із заходів спрямованих на реалізацію політики у сфері державної митної справи, служить справі національної безпеки. Він є одним із ключових інструментів митних органів України, але на практиці реалізація його функцій стикається з великою кількістю проблем та перешкод.

Збільшення масштабів міжнародної торгівлі за останні декілька років показало проблему недостачі технологічних та фізичних потужностей митних органів для оперативного та ефективного здійснення відповідних митних процедур, серед яких значне місце посідає митний контроль. При цьому спостерігається посилення вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки України та зниження національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог у національну практику митного регулювання України.

Слід зауважити, що недостатнє правове регулювання відносин у сфері митної справи, особливо щодо регламентації здійснення митного контролю, може створити досить складну соціально-політичну і економічну ситуацію в державі [16].

Процедури здійснення митного контролю є найменш унормованою частиною механізму здійснення митних формальностей. У митному законодавстві та митній практиці процедурам здійснення митного контролю не приділяється належна увага, безпідставно вважається, що їх чітке визначення та закріплення у правових приписах не має суттєвого значення. Це зумовлено відсутністю належних теоретичних напрацювань та нормативно-визначених загальних процедур митного контролю та їх виділення.

Досить значним кроком із вдосконалення митного законодавства в Україні стало прийняття в 2012 році нової редакції Митного кодексу. Документ спрямований на приведення митного законодавства України у відповідність до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Конвенції про тимчасове ввезення, а також імплементацію у національне законодавство Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації та реформування митної служби України. В Кодексі більш ширше і конкретніше розглядаються питання забезпечення здійснення митного контролю.

За результатами аналізу законодавчої, нормативно-правової бази України з питання регулювання та контролю зовнішньоторговельних операцій та практики роботи митних і податкових органів визначено, що сьогодні відсутня одна із основних складових контролю – система ефективного та результативного контролю за зовнішньоекономічними товарами після їх випуску в вільний обіг. Як наслідок, митні органи зосереджені на безпосередній роботі з вантажем поки він перебуває під митним контролем, що потребує значно більших зусиль та ресурсів і є менш ефективним, ніж система управління ризиками та пост-аудит. Навіть після впровадження цих елементів, очікуваних результатів так і не було досягнуто. Однією з найголовніших проблем митної політики України є відставання митного контролю від сучасних потреб пропускну здатності та світових стандартів контролю товарів. Суттєве зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту вимагає якісно нового підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків. Зростання товаропотоків висвітлює такі проблеми митного контролю як суттєві часові витрати на проведення митних процедур, застарілі механізми технологічного пропуску товарів. Про значну недосконалість митної політики свідчать також: значний вміст товарів, що переміщується контрабандним шляхом, збереження загрозливої ситуації з контрабандою наркотичних засобів та зброї [17].

Одним із пріоритетних напрямків вдосконалення процедур митного контролю є повномасштабне впровадження поняття «Електронна митниця».

«Електронна митниця» – це багатофункціональна комплексна система, яка поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки України, шляхом:

- технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- впровадження новітніх сучасних електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;
- створення та технічної підтримки організаційно- технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;
- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів.

Складовими елементами «Електронної митниці» повинні стати такі підсистеми, як: електронне декларування; електронний документообіг; аналіз ризиків і керування ними; контроль за транзитом; єдина міжвідомча автоматизована система збору, збереження й обробки інформації, в тому числі від різних відомств; автоматизоване здійснення усіх видів державного контролю; уніфікована база нормативних та довідкових документів, які використовуються в митних цілях; інформаційне забезпечення пост-аудиту та правоохоронної діяльності [18].

Створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» спрямовано на зміцнення митної безпеки України, адаптацію Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби та нової комп'ютеризованої транзитної системи ЄС, оперативне отримання актуальної і достовірної інформації про наміри щодо здійснення зовнішньоекономічних операцій, створення умов для прискорення процедур митного контролю та

митного оформлення, поліпшення соціального та інформаційного обслуговування населення, удосконалення інформаційної інфраструктури Держмитслужби.

Багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця» поєднує інформаційнотелекомунікаційні технології та сукупність механізмів їх застосування. Створення зазначеної системи дасть можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування.

Ще одним шляхом вдосконалення процедур митного контролю є спрощення процедур, необхідних для митного оформлення. Скорочення переліку документів, необхідних для митного контролю, означає можливість виведення їх за межі митного оформлення. Тобто документи, необхідні для реалізації імпортованої продукції на території України, суб'єкт ЗЕД може отримати після завершення митного оформлення товарів. Результатом таких дій повинно стати прискорення митних процедур, зокрема, у пунктах пропуску на митному кордоні, зменшення затримок і простоїв товарів, що прискорить процес наповнення державного бюджету.

Проте, в обов'язковому порядку повинні залишитись документи, які спрямовані на захист життя і здоров'я громадян. До них належать дозволи на переміщення через митний кордон наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, які видаються Державним комітетом України з питань контролю за наркотиками, реєстраційні посвідчення на лікарські засоби. Необхідними є документи, які використовуються у нетарифному регулюванні при митному оформленні: ліцензії Мінекономіки на експорт та імпорт товарів, документи з експортного контролю товарів, дозволи Національного банку на переміщення валютних цінностей. А також документи, які мають вплив на нарахування податків та платежів, зокрема, це контракти, рахунки, специфікації та документи, безпосередньо необхідні для переміщення самого товару [19].

Усе більш відчутним стає відставання митного контролю від сучасних потреб пропускнуої здатності та світових стандартів контролю товару. Суттєві часові витрати, застарілі механізми технологічного пропуску товарів дають

підстави для використання інноваційного підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків.

З досвіду митних систем розвинених країн можна констатувати, що дієвим чинником вирішення вітчизняних проблем в сфері митного контролю є перенесення поглибленого митного контролю на етап «після випуску товарів», що дозволяє застосувати спрощений метод митного контролю і відповідає Кіотській конвенції про гармонізацію митних процедур [20]. Проведення митного контролю через певний час після завершення митного оформлення є найбільш перспективним напрямом поліпшення роботи митних органів. Поширеним зараз є твердження, що митниця при виконанні своїх функцій буде спиратися на два головних принципи у діяльності: пост-аудит та оцінку ризику. З метою сприяння зовнішній торгівлі та збільшенню товарообігу митні органи спрощують процедури митного контролю при митному оформленні на кордоні. Проте, така оптимізація митних процедур не повинна здійснюватись за рахунок обмеження контрольних заходів. Тому зростає роль пост-аудиту в діяльності митних органів [21, с.303].

Відповідно до Кіотської конвенції, митний аудит – це форма митного контролю, яка здійснюється митними органами для перевірки правильності та достовірності даних, вказаних в митних деклараціях, шляхом вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом [22].

Митний аудит містить у собі два напрямки: митний пост-аудит та аудит.

Митний пост аудит проводиться після завершення митного оформлення з метою перевірки діяльності осіб, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності. А митний аудит починається з розробки аудиторських щорічних програм на підставі профілю ризиків. Аудит може проводитися на постійній, циклічній та вибірковій основі

Можна зазначити, що митний пост-аудит виступає одним із дієвих заходів запобігання правопорушенням, впровадження якого надає можливість митним органам своєчасно виконувати економіко-регуляторну, захисну та фіскальну функції [23, с.11].

Отже, впровадження системи митного пост-аудиту повинно забезпечити реалізацію концепції добровільного дотримання суб'єктами ЗЕД нормативно-правової бази. Крім того, розвинена система митного пост-аудиту займає важливе місце при застосуванні системи управління ризиками.

Висновки

В результаті проведеного дослідження можна зробити теоретичні та практичні висновки та пропозиції.

Встановлено, що метою безпеки є комплексний і системний результат впливу на потенційні й реальні загрози, досягнення стабільного функціонування в нестабільних зовнішніх і внутрішніх умовах, забезпечення зниження й виявлення та нейтралізації ризик-чинників, які безпосередньо впливають як на саму діяльність, так і на її специфіку.

Важливими результатами дослідження є визначення джерел підвищення економічної безпеки та формування концептуальної схеми організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки, який є органічним поєднанням структури, функцій, форм, методів і економічних відносин, які в сукупності є регулятором митної діяльності з метою усталеного функціонування митної служби з визначеним ступенем надійності та ефективності.

Дослідження пріоритетних напрямів забезпечення економічної безпеки в Україні на основі результатів аналізу сучасного стану діяльності митних органів з використанням системного підходу дало можливість представити діючу структуру митної служби України у вигляді відкритої системи й здійснити аналіз її діяльності із забезпечення економічної безпеки.

Результати аналізу діяльності митної служби показали, що в Україні досі не вироблено цілісну ідеологію й чітку програму організаційно-економічних перетворень і створення платформи послідовної системної діяльності митної служби в напрямі пріоритетного забезпечення економічної безпеки країни.

Узагальнено основні напрями діяльності Держмитслужби: розвиток міжнародного співробітництва; удосконалення нормативно-правової бази; розвиток співробітництва з підприємницькими структурами та їх об'єднаннями; удосконалення структури митних органів; розвиток митної інфраструктури, поліпшення технічного та інформаційного забезпечень; боротьба з криміналом; розвиток відомчої науки; фінансове забезпечення митної служби України.

Основними напрямками вдосконалення організації митного контролю на сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних відносин є:

- вдосконалення механізму митного контролю;
- аналіз діючих форм та методів митного контролю та подальше підвищення їх ефективності;
- зменшення витрат на здійснення контролю за допомогою розробки гнучких технологій;
- скорочення термінів сплати митних платежів;
- зменшення часових меж проведення процедури митного контролю;
- підвищення якості огляду товарів і транспортних засобів;
- вдосконалення контролю на напрямках незаконного переміщення товарів і транспортних засобів;
- підготовку та реалізацію проектів з питань розвитку митної системи.

Ще одним, не менш важливим фактором, який впливає на покращення та збільшення ефективності процедури митного контролю є взаємодія митних органів із іншими державними органами та службами, яка повинна відігравати значну роль в якісному та ефективному здійсненні контролю на кордоні України.

Також, потрібно покращувати існуючу систему митного адміністрування, підвищувати її якість в умовах розподілу товаропотоків та документообігу, здійснювати перехід від тотального контролю товарів до контролю інформаційного.

Список використаних джерел

- 1.Бережнюк І.Г. Теоретичні основи та сутність митної справи / Бережнюк І.Г. // Вісник Академії митної служби України. – 2003. – №3. – С.13.
- 2.Коросташова І.М. Контрольна діяльність як основна складова компетенції митних органів / І.М.Коросташова // Митна справа.– 2010. – №1.– С.43-47.
- 3.Коросташова І.М. Організаційний механізм здійснення контрольних функцій у митній службі України / І.М. Корсташова // Митна справа. – 2011. – №2. – С. 25-33.
- 4.Дьомін Ю. Митний процес у діяльності митних органів / Ю. Дьомін // Вісник прокуратури. – 2010. – №4. – С. 45-49.
- 5.Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): моногр. / П. В. Пашко. – Одеса : ПЛАСКЕ, 2009. – 628 с.
- 6.Каленський М. Митний контроль у системі фінансового контролю в Україні / М. Каленський // Вісник Академії митної служби України. – 2010. – №2. – С. 3-9
- 7.Митний Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495 - VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – ст.1175.
- 8.Мазур А.В. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю / А.В.Мазур // Митна справа. – 2011. – №2. – С. 25-31
- 9.Типова технологія митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів. – Збірник „Митне законодавство України” – К.: Факт, 2007. – 158 с.
- 10.Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
- 11.Тоцька Т.С. Державне регулювання митної вартості імпортованих товарів / Т.С. Тоцька // Держава та регіони. – [серія: державне управління]. – 2010. – № 2. – С 226-231.

12.Вишинська Т. П. Протидія «сірим» схемам в здійсненні зовнішньоторговельних операцій як фактор поповнення Державного бюджету України / Т. П. Вишинська // Економіка і регіон. – 2012. – № 3 (34). – С. 80–84.

13.Коломоєць Т.О. Державно-правовий примус у митній справі: орієнтири сучасного дослідження / Т.О.Коломоєць // Митна справа. – 2011. – №1. – С. 28 - 33.

14. «Львівською митницею виявлено вартість предметів правопорушення митних правил на суму понад 73 млн.грн.» , [Електронний ресурс]//. – Режим доступу: <http://lv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/225867.html>

15.Деркач Л. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра. – Київ: Державна митна служба України. – 2008. – 542 с

16.Войтов С. Г. Сучасна зумовленість та проблеми становлення національної системи митного постаудиту / С. Г. Войтов // Формування системи митного аудиту України : матеріали науково-практичного семінару. – Хмельницький : Держ. наук.-дослід. ін.-т митної справи, 2013. – С. 38–41.

17.Рабінович П. Імплементация міжнародних договорів в Україні та гармонізація з ними національного законодавства (деякі загальнотеоретичні аспекти) / П.Рабінович, Н.Раданович // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – №1. – С. 15-26.

18.Говор Д.І. Стан і перспективи міжнародного співробітництва митних органів України // Митна справа. – 2010. - № 4. – С. 49-54.

19.Воронова К. Кількість необхідних для митного оформлення документів буде зменшено / К. Воронова // Митниця. – 2011. – № 5(78). – С.8.

20.Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643?test=qY4Mfbtc78fVKxBUZiQSo0Q8HI4Uks80msh8Ie6

21.Гончарук О.А. Особливості проведення і шляхи удосконалення митного пост-аудиту / О.А. Гончарук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2011. – № 3. – С.303-305.

22. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643?test=qY4Mfbtc78fVKxBUZiQSo0Q8HI4Uks80msh8Ie6.

23. Пашко В. П. Щодо окремих питань забезпечення ефективності митного контролю / В.П. Пашко // Митна безпека. – 2010. – №1 Серія «Економіка». – С. 6-13.